



NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSSE

PORTRETFOTOGRAAF BIJ DE FAMILIE KRUISPIN

KEES HANA.

Portretfotograaf, het woord heeft nog altijd voor veel mensen een ietwat ouderwets smaakje. Zo van een atelier met geschilderde bossen als bijzonder bij het geacht publiek in trek zijnde achtergronden, met fraaie piedestallen (om kwasi-nonchalant tegen te leunen), en vooral met een enorme mahoniehouten kiekkast, grotendeels verborgen onder een zwarte doek; het geheel bediend door de portretfotograaf, waarheen men zich begaf teneinde zich te doen contereiten. Natuurlijk, zo is het al lang niet meer, alleen wie boven de veertig is kent het nog uit zijn jeugd. De moderne portretfotograaf doet het anders, met veel lampen in diverse kleuren en een handige kleinformat-camera, waarmee hij een hele serie van je „knipt” om er later de beste

prenten uit te zoeken. Deze moderne vakman heeft echter collega's, die anders te werk gaan, nog moderner. Zij hebben lak aan een atelier en gaan er op uit, niet om betalende klanten te zoeken in de eerste plaats, maar om mensen te vinden, die ze zelf graag willen fotograferen. Zij maken alleen de koppen waar ze „de geest voor hebben”, soms na eindeloos om hun onderwerp heengedraaid te hebben of er zelfs enige tijd mee te zijn opgetrokken; alleen maar om het model beter te leren kennen en dus uiteindelijk beter te kunnen uitbeelden.

Zou er één natuurfotograaf bestaan, die geen groot aanhanger is van een dergelijke tijdrovende, maar heel veel voldoening gevende werkwijze? Ik geloof het niet.

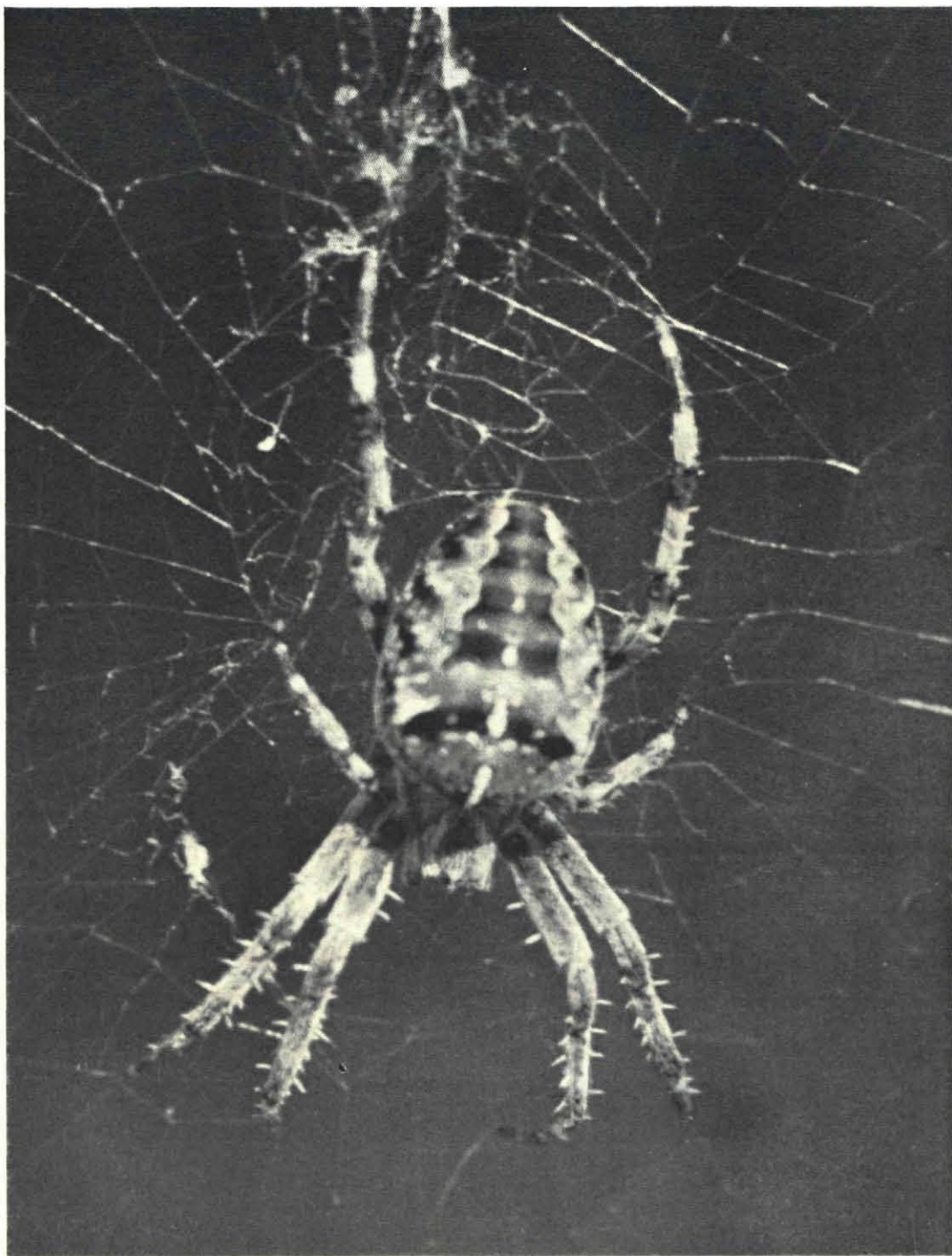


Fig. 1. *Kruisspin, wachtend op de insecten, die komen zullen.*



Fig. 2. Een klein stukje web met de vangdraden vol lijmbolletjes en de spaak zonder lijn.

want voorzover ik de collega's ken, hebben we allemaal zoveel liefhebberij in..... het kijken (waarnemen mag ook voor wie meer van een deftig woord houdt). Fotograferen komt eigenlijk pas op de tweede plaats; en als we vlug en goed genoeg konden tekenen, tekenden we misschien wel, er ons van bewust dat tekenen je beslist nog beter leert kijken dan fotograferen, omdat het je dwingt, je allerlei zaken veel nauwkeuriger te realiseren.

Maar goed, het is dan op fotograferen uitgedraaid, lange jaren geleden. En altijd is dit fotograferen gebleven wat het reeds de eerste dag was: in zekere mate getroffen worden door een dier of een plant, je erin verdiepen (= er eindeloos omheen draaien) en er tenslotte een plaatje van maken (nog liever een hele serie, maar dat

wordt een dure liefhebberij). Zo, en niet anders is het gegaan tussen de familie Kruisspin en mij; alleen duurt het er omheen draaien van mijn kant nu al ettelijke jaren. Het kijken gebeurt met het blote oog of met een loupe, en voor het secundaire fotograferen is de uitrusting hoogst variabel; van een gewone twee-ogige reflexcamera tot een wonderlijk bouwsel op zolder, waarin een antieke projectielantaarn, een „lekker” lensje, talrijke wasknijpers en een moderne projector zijn verwerkt.

Wat het werk zelf betreft, och, werk..... werk..... Laat ons zeggen, dat het bijzonder plezierig is altijd dat simpele woordje als excuus te hebben voor een hele morgen heerlijk rondklungelen bij een paar spinnewebben of het langdurige gemier met een spin in het zolderatelier om enig onderdeel van het lieve dier dragelijk af te beelden. Maar werk, neen, daar is de liefhebberij eigenlijk te groot voor.

Een kostelijk gezicht is het, moeder Kruisspin op een mooie nazomermorgen welge-

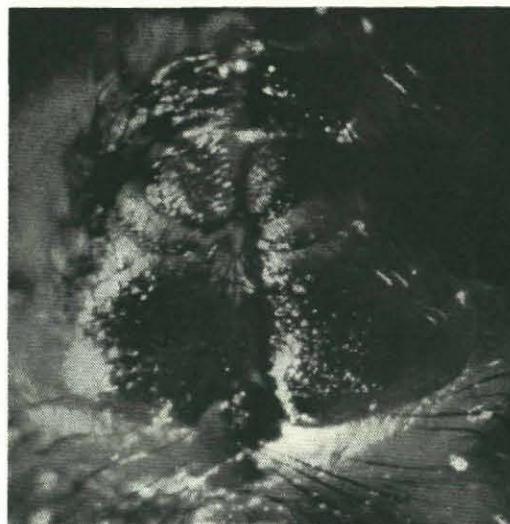


Fig. 3. Spintepels op het achterlijf van een Kruisspin.

daan in haar web te zien hangen (fig. 1). Kop omlaag natuurlijk; maar vraag eens aan tien „gewone mensen” uit het hoofd een spin in haar web te tekenen en u krijgt er tenminste zeven met de kop omhoog. Zó slecht kijken de mensen!

Dat het web een kunstwerk op zichzelf is, met vangdraden vol kleine druppeltjes kleefstof, weten heel veel mensen, maar toch boeit het altijd weer, die draden met hun glinsterende lijmbolletjes eens flink vergroot te bekijken (fig. 2). En ze fotograferen is helemaal leuk; met de installatie op zolder, 's nachts, bij de muziek van overtrekkende steltlopers (omdat overdag het huis te zeer trilt door om de paar minuten langsdenderende bussen).

Ook het uitzetten van die duizenden lijmstokjes door de spinnendames, ofwel het bouwen van hun webben, blijft fascineren. Dat gaat prachtig! Eerst het aanleggen en verstevigen van de draagkabels van vele „elementaire draadjes” tegen elkan-



Fig. 4. Draadaanhechtingen tegen een glas.



Fig. 5. Moeder Kruisspin, „vriendelijk glimlachend”. Let ook op de stand van de acht ogen.

tje (zonder lijmstokjes) in het midden van het web, en tenslotte het ophangen van de met één poot uitgerekte en daarna plotseling losgelaten vangdraden. Het achterlijf met de spintepels is er voortdurend bij in actie, en je gaat twee dingen willen: die spintepels vergroot weergeven (fig. 3) en een prent maken van de honderden uiterst fijne draadjes die ze produceren. Dat is dan weer werk voor de nacht en de zolder, met veel gescharrel om nauwkeurig scherp te stellen bij het vergroot opnemen. Met de draadjes leek het aanvankelijk nogal een puzzle te zullen worden. Vastgehecht op een blad of een stengel kon ik ze niet duidelijk genoeg krijgen. Toen schepte ik een spin in een ruim cognacglas om haar naar zolder te voeren in de hoop, dat ze



Fig. 6. *Minder vriendelijk...*

daar op een gunstiger onderlaag haar witte dradenplekjes zou maken. Maar dat was al niet meer nodig, want nog in het glas loste zij zelf het vraagstuk voor me op. Ze wilde er namelijk uit en..... begon ter voorbereiding van de ontvluchting draden te hechten tegen de wand van het glas. Prachtig! Vele witte stipjes pal naast elkander, die in een half tegenlichtje prima te fotograferen bleken (fig. 4). En toen ik Mevrouw toch in het atelier had, ben ik maar eens verder gegaan met een paar echte portretstudies, en face en trois quarts en zo, vriendelijk glimlachend, d.w.z. met haar gifklauwen in ruststand (fig. 5), en iets minder vriendelijk, de klauwen bereid tot toebijten en al half geopend (fig. 6). Toen om de film vol te maken nog een prentje van het zwaar behaarde achterlijf met het sierlijke kruis, waaraan het geslacht zijn naam dankt.

Buiten kun je weer veel leren van de behandeling van een liefst niet te kleine prooi. Let op, hoe voorzichtig de spin dan te werk gaat. Ik zag haar bij een gevangen en hevig spartelende Honingbij eens van ongeveer een centimeter afstand en van boven de wind een brede witte dradenband spinnen, die weldra op de vleugels van de bij kleefde. Met één poot voelde de spin of er al verbinding was en toen dat in orde bleek te zijn, liep ze een keer of tien — steeds de brede band spinnend — om haar vangst heen. Die werd aldoor minder bewegelijk en eindelijk blijkbaar geschikt om gewoon tussen de poten genomen te worden en ingerold in een stevige hoeveelheid spinsel, nadat ze eerst een knauw met de vervaarlijke kaken had gekregen (fig. 7). Mensen, die graag het weer voorspellen uit de gedragingen van dieren, zeggen wel

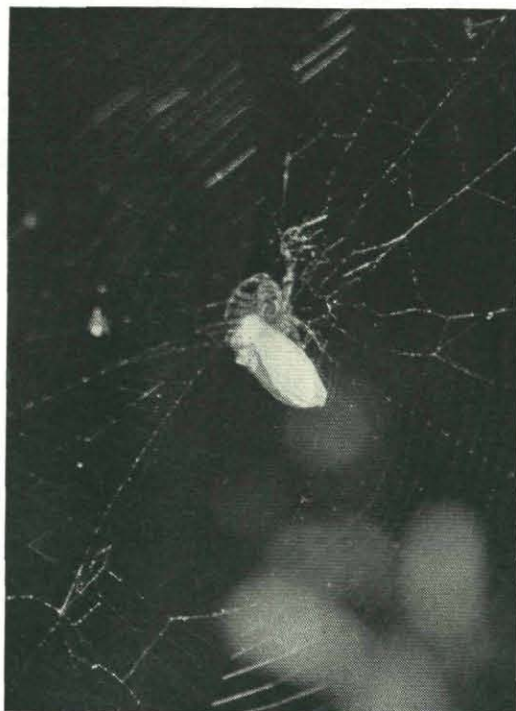


Fig. 7. *Kruisspin en Honingbij.*



Fig. 8. *De lieve jeugd op een kluitje.*

dat Kruisspinnen hun webben beginnen op te eten wanneer het zal gaan regenen. Eerlijk gezegd heb ik dat nog maar eenmaal gezien, en toen spetterde het al een heel klein beetje. Maar wat je wel vaak te zien krijgt, is hoe de spin een schuilplaats opzoekt voor de regen, bijvoorbeeld onder een bloem of een blad. En als het web dan nog min of meer intact is, zal ze stevast één poot uit de schuilplaats naar buiten steken. Die ene poot houdt een losse draad, meestal ongeveer naar het midden van het web lopend, gespannen. En laat er niet het kleinste vliegje in het web verzeilen of de spin rent er regelrecht op af. Dank zij die uitstekend functionerende „verklikkerdraad” en de uiterst subtiële gevoelsorganen.

Natuurlijk is het niet helemaal goed, zoveel aandacht aan de spinnendames te besteden zonder ook eens naar de heren te kijken, maar dat komt door de betrekkelijke afzijdigheid van deze laatsten. Toch ontdek je ze wel, de volwassen spinnenmannen, als ware prikkebenen rondwandelend tussen de planten en zelden komend tot de

bouw van een web. In gezelschap van dames heb ik ze leren kennen als nogal bleu en verlegen. Dames dan te lezen als spinnendames. Heel voorzichtig doet zo'n mannetje toenaderingspogingen door een paar kleine rukjes aan het web van een wijfje te geven. Is ze eventueel bereid op zijn schuchtere voorstellen in te gaan, dan gebeurt er aanvankelijk niet veel, maar wil ze hem niet, dan breekt de hel los! Door snel en afwisselend samentrekken en weer ontspannen van de achterpoten brengt ze zichzelf in een hevige op- en neerwaartse slingering; zo fel, dat je bang bent haar op een kwaad moment uit het net te zullen zien vliegen. Maar dat ragfijne weefsel houdt het! En de blode jongeling gaat snel zijns weegs.....

Wordt het laat in de herfst, dan tijd je natuurlijk eens op zoek naar de legsels van de Kruisspinnen, mooie licht oranjegele eierbolletjes temidden van een dikke wolige spinselmassa; niet zelden met Ma er (al of niet doodgevroren) bij op wacht.



Fig. 9. *Geschrokken van de fotograaf en zijn spulleboel.*

Dan is het „werk” bij de Kruisspin voorlopig gedaan en je kunt gaan wachten op het volgende voorjaar, als wanneer er een nieuwe spinnenjeugd zal wezen. Kittig en parmantig, allemaal bij mekaar op een kluitje in de zon en duizend fijne draadjes spinnend (fig. 8), maar soms plotseling schrikkend van de fotograaf en zijn spulle-

boel, en dan als de weerlicht uiteenstuiwend naar alle windstreken (fig. 9). Om even later het kuddeverband weer te hervatten. Alleraardigst goedje, maar bijzonder moeilijk om er een kiekje van te maken. Hetgeen niet wegneemt, dat ik me bij de familie Kruisspin minzaam blijf aanbevelen als portretfotograaf.

EEN NIEUWE VINDPLAATS VAN STEENBREEK-VAREN EN ZWARTSTEELTJE

J. VAN DER VEER.

(Afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer)

Op 14 Januari 1952 ontdekte de heer E. E. van der Voo tussen de stenen van een oud bruggetje, dat het erf van de boerderij „Buitenlust” in de gemeente Kamerik met de landweg verbindt, een rijke vegetatie van het Steenbreekvarentje (*Asplenium trichomanes*). Deze plant is buiten Zuid-Limburg in Nederland zeldzaam. Op het eerste gezicht lijkt dit vreemd, als we weten dat het een cosmopoliet is die zelfs in de equatoriale zones voorkomt; maar daar trekt hij zich in de bergen terug, terwijl hij in Europa boven de 1600 meter niet meer wordt aangetroffen. Toch is deze varen op zijn manier kieskeurig, het is een romanticus, die zich bij voorkeur vestigt op kalkrotsen of schisten, op boomstronken, in holen en duistere grotten. Bij gebrek aan deze neemt hij een enkele keer genoegen met een gemetselde put of een oud muurtje. Met het welbekende Muurvarentje *Asplenium ruta-muraria* samen is hij karakteristiek voor de associatie *Asplenietum ruta-murariae trichomanis* Tüxen.

In 1849 vermeldde Jan Kops en J. E. van der Trappen in de Flora Batava als groei-

plaatsen Harderwijk, Zwanenburg, Boven-Karspel, Barsingerhorn en Alkmaar; in Nijmegen en Ubbergen, Ooy, Utrecht, Haamstede. Volgens de Flora Belgica Sept. ook te Zoelen en 's Hage. Dit lijkt een lange lijst maar in de Flora Neerlandica schrijft Dr S. J. van Ooststroom in 1948: „Vroeger in het zuidelijk deel van het land vrij veelvuldig op oude muren; tegenwoordig daar zeldzaam; in het westen steeds veel minder”. Wel mogen we dus verheugd zijn met deze nieuwe groeiplaats.

Alsof deze grote hoeveelheid Steenbreekvarentjes nog niet voldoende is, bevinden zich op het zelfde bruggetje ook nog een aantal exemplaren van het Zwartsteeltje (*Asplenium adiantum-nigrum*). Deze varen komt in Europa, zeer onregelmatig verspreid, voor in het zuiden van Skandinavië, op de Britse eilanden, in Nederland (Zuid-Limburg), Zuid- en Midden-Duitsland, Oostenrijk, veelvuldig in Frankrijk en het Middellandse zeegebied tot in Roemenië. Voorts komt hij voor in Azië (Kaukasus, Perzië, Afghanistan tot de Himalaya) en